

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus I. Quid sit Pactum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

QUÆSTIO XXXIV. IN TIT. XXXIV. DE TREUGA, ET PACE.

3550. **I**nducia à Latinis dicuntur *quædam cessatio à bello ad certum tempus inter hostes pacta*; ita dictæ, quòd in diem certum à pugnando otium præbeant. Non diffidet *Jurisc. L. 49. ff. de capt. & postl. Inducia*, inquit, *sunt, cum in breve, & in præsentì tempore convenit, ne invicem se lacefferent hostes.* Hæc definitio, *Treuga* aptari potest: *Treuga* enim, ut ait Sylv. *V. eod. est securitas præstita personis, & rebus ad tempus, discordiâ nondum finitâ.* Est duplex, una *conventionalis*, ex partium conventionem formam accipiens, & servanda etiam infidelibus, *c. 23. q. 1. c. noli*: altera *Canonica*, quæ scilicet per Jus Canonicum inducitur, *c. 1. & 2. de Treuga & Pace.* Nam in dict. *cc. præcipitur* 1. ut certis diebus à bello abstineatur; diebus Dominicis, tempore Adventûs usque ad octavam Epiphaniæ; ac tempore quadragesimæ, usque ad octavam Paschæ, *c. 1. h. t. secundò*, ut à certis personis abstineatur, veluti Presbyteris, Monachis, Conversis, Rusticis, Mercatoribus, ac etiam animalibus, quorum usus est in arando, ut dicitur *c. 2. h. t. sed* (ut rectè notat Zoësius *h. t. n. 4.*) hæc lex Canonica, propter longâ consuetudinem, non ampliùs obligat; quod tamen non procedit quoad Ecclesiasticos. Nam in hos violenta manuum injectio, etiam hodie, interdicta manet sub pœna anathematis. Not. autem 1. Principem

tam Ecclesiasticum, quàm Laicum, posse quandoque ex causis justis, & gravibus, compellere non tantùm ad Treugam, sed etiam pacem.

Pax autem, prout hic accipitur, est conventio, per quam, ut diffidium inter inter Principes componatur, securitas, & vitæ quies utrinque promittitur. Extenditur aliquando etiam ad conventiones eorum, qui sunt subditi, quo tamen casu non tam pacis, quàm *concordatorum* nomine utimur. Dicitur *habitualis, & perpetua discordia peremptio, voluntariè inter litigantes facta*; quo differt à Treuga, seu inducijs, quæ breves sunt, aliquot dierum, vel solùm ad certum tempus; si enim longæ sint, prope ad pacem accedunt, ut notat Doctor, Philippus Braun *h. t.*

Not. 2. Treugam, seu inducias *conventionales* juribus gentium annumerari, *c. jus gentium, 7. dist. 1.* Nam hosti fides servanda est ex naturali æquitate, ut dicitur *cit. c. Noli 23. q. 1.* intellige, si & is datam fidem observet, juxta *c. Pervenit 3. de jurejurando, & 28. q. 2. c. 2.* Not. 3. quòd Episcopus possit per censuras punire, treugam violantes; & ad treugam compellere etiam Laicos, ut docet Abbas in *cit. c. 1. h. t. & Barbosa ibid. n. 4.* imò & inimicos excommunicare, si pertinaciter reconciliationem facere recusaverint, *c. perlatum, dist. 50.*

QUÆSTIO XXXV. IN TIT. XXXV. DE PACTIS.

Cùm litis eventus plerùmque dubius sit, etiam si quis habere videatur justam causam litigandi; ideo solent litigantes, ad vitandas expensas quandoque à lite recedere per pacta, & transactiones; & de pactis in præsentì titulo agitur, in proximo de transactionibus.

ARTICULUS I.

Quid sit Pactum?

3551. **P**actum à pactione dictum (*L. 1. §. 1. ff. de Pactis*) vel à pace (*c. pactum, Tom. I.*

de Verb. signific.) quia per pacta pax fieri solet; ad transactionem, & contractus, comparatur ut genus ad suas species: definitur, *duorum, vel plurium in idem placitum, & consensus. L. 1. cit. & L. 3. ff. de pollicitationibus.* Dicitur *duorum, vel plurium consensus*, seu conventio, de aliquo nimirum dando, vel non dando, faciendo, vel omittendo, quam definitionem etiam recipit Layman *in opere moral. l. 3. tr. 4. c. 1. n. 1.* Ex his facilè colliges naturam pacti, sitam in consensu non unius tantùm, sed minimùm duorum; nec eo quali-

Ecce

quali-

qualicumque, sed super aliquo faciendo, vel omittendo; alias enim, qui tenent eandem conclusionem, consequenter in eadem veritate iudicio conveniunt, pacisci dicerentur, contra communem. Pactum sic expositum, non differt à contractu latè sumpto; at verò à contractu *strictè* sumpto distinguitur tanquam genus à specie. Contractus enim, *strictè* sumptus, eas tantum conventiones continet, quæ *ultra citroque* pariunt obligationem, (L. *Labeo* 19. ff. de Verb. signific.) pactum verò salvatur in donatione acceptata, ubi donatarius non obligatur.

Ex hoc sequitur, pactum etiam differre à pollicitatione, seu promissione simplici, & nondum acceptata; hæc enim solum consensum offerentis explicat; pactum verò utriusque, L. *pactum*, ff. de pollicit. gloss. V. offerentis. Hinc Covarruvias in c. *quamvis* 2. in 6. de pact. & Barbosa in c. *qualiter*, de pactis n. 4. docent, ex pollicitationibus nullam nasci obligationem, etiam naturalem, hoc est talem, quæ in conscientia obliget; & ideo ejusmodi pollicitationes, ante acceptationem, semper sunt revocabiles, nisi sint privilegiatæ, vel juratæ, ut volunt aliqui; sed de hoc V. num. 2553.

2552.

Effectus autem pacti, ac veluti proprietatis, est naturalis obligatio; *juxta regul. jur.* 48. ff. de Reg. jur. ibi: *naturâ debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus. Quid enim tam congruum fidei humana, quam, quæ inter eos placuerunt, servare?* L. 1. ff. de Pact. Ratio autem ex eo sumitur, quia utroque jure præcepta est pactorum observatio, ut videri potest c. *Antigonus*, & c. *qualiter de pact.* quod Barbosa in c. *Antigonus* n. 1. intelligit etiam de pactis nudis; cum textus loquatur *indefinitè*. Imò in c. *querenti*, de Verb. signific. Judex, etiam per censuras ad pactorum observantiam cogere potest. De jure autem naturali ex cit. Reg. jur. constat; de jure demum civili exinde colligitur, quia concedit illis retentionem soluti ex tali pacto; & negat ejus repetitionem solutori, ut dicemus *inferius*. Naturales autem obligationes non solum eo estimantur, quod actio aliqua eo nomine competat; verum etiam, quod solutâ pecuniâ repeti non possit; Greg. in Syntagmat. l. 21. c. 3. n. 6.

Dixi primò, *nisi sint privilegiatæ*; hoc est, nisi speciali favore, & juris dispositione habeant, quòd etiam ante acceptationem promissorem obligent; sed sic non carent omni acceptatione, etiam *legali*, quam aliqui dicunt acceptationem fictam; ratio autem est, quia nulla promissio ex se præcisè, & sine acceptatione promissarij obligat promittentem; ita Layman cit. n. 3. Sanchez l. 1. de Matr. D. 7. n. 14. Less. l. 2. de just. c. 18. d. 6. n. 38. Pirhing de pactis §. 1. n. 2. Omnis enim promissio, naturâ suâ respectiva est ad alterius, nimirum promissarij voluntatem, si scilicet acceptet; & nemo sua voluntate efficere potest, ut res sua alteri acquiratur, sine ejus consensu, ut colligitur ex c. *si tibi c. quodam*, de præbend. in 6. ubi Clerico ex promissione beneficij per Episcopum facta negatur jus in re ad illud, antequam acceptet. Quia tamen Princeps per legem suam, boni publici causâ, pollicitanti potest obligationem imponere, ut promissionem impleat, esto nondum acceptata sit, hinc fit, quòd ex solum pollicitationes, quæ hoc juris privilegium habent, etiam ante acceptationem obligent hominis; sed non legis.

2553.

Hinc consent aliqui, quòd, si quis Civitati, vel Reipublicæ ob causam (puta incendium, terræ motum, vel ruinam, aut gratitudinem pro collato honore) pollicitus est, pollicitatio hæc etiam ante acceptationem veram; sed non fictam, seu legalem obliget, ut etiam per sententiam Judicis ad impletionem promissi promissor cogi possit, ut habetur L. 1. 3. & 4. ff. de pollicit. Loquimur autem de vera promissione (non nudo proposito) eaque externa, seu signo sensibili manifestata; quia solius offerentis promissum, ut debitum exigi potest, ut dicitur L. 3. cit. ergo non, quòd est merum propositum.

Pollicitationem factam Ecclesiæ, Hospitali, vel piæ causæ, similiter *privilegiatam* esse, docet Molin de Just. tom. 2. D. 263. §. *dubium* Felinus in c. 1. de pact. Filiucius de contract. tr. 33. c. 2. n. 27. & c. Sed probabilius negant Layman, Less. Sanchez, supra citati cum Pirhing jam cit. nisi munitæ sint voto, vel juramento. Nam talis pollicitatio ex se, & jure naturæ (seclusa acceptatione) nullam parit obligationem ex n. 2551. Non etiam dispositione juris,

ris, vel beneficio legis; quia nullum jus, nulla talis lex extat; & quæ affertur, appellat solum *vim juramenti*.

1574 Et ideo aliud est, quod talis promissio ante acceptationem obliget *in vi promissionis*; aliud, quod *in vi voti*, vel juramenti appositum? Primum nego, cum illi hoc nulla lege constitutum sit; secundum concedo cum Layman, & Less. *cit. quia juramentum servandum est, quoties sine dispendio salutis servari potest, c. si vero, de jurejurando*; intellige, si juramentum ex se validum sit. Ex hoc casu nascitur, tali pollicitatione jurata, etiam ante acceptationem non solum obligatio Religionis (ex vi juramenti) sed etiam probabiliter justitiæ, beneficio juris; ex quo patet, cur in n. 2551. dixerim, *nisi sint jurata*.

Ex hoc colliges, pollicitationem factam Ecclesiæ, vel causis pijs, ante acceptationem ejus, semper licite revocari; ratio constat ex dict. à nu. 2551. excipe, nisi munita sit favore voti, vel juramenti appositum; ut monui *supr.* ita Sanchez *lib. 4. moral. c. 41. nu. 7.* loquimur autem de promissione de se valida, ut agam pluribus *infra*.

Præter allatam differentiam pacti, & pollicitationis, est & alia; quod hæc, non autem pactum, possit fieri absenti sine epistola, vel alio ejus nomine acceptante. Pactum enim petit *consensum duorum*; Sylvester *V. pactum q. 1.* Porro illa differentia, quam affert Cardinalis de Lugo, *tom. 2. de just. D. 23. S. 3. n. 46.* (quod pactum, non autem pollicitationem, præcedat quidam tractatus, & ultro citroque conventio inter pacificentes) accidentalis est, non essentialis. Nam si quis sine omni tractatione prævia promittat alteri, & is acceptet, erit verè pactum. Hinc quando Ulpianus ex *L. 1. ff. de pact.* ait: *pactum celebrari, cum aliqui ex diversis animi motibus in unam sententiam decurrunt*, aliud non vult, vel intelligit, ac utriusque in idem consensum, & placitum; sic gloss. apud Pirhing *loc. cit.* Ex dictis per oppositum colliges, *pollicitationem acceptatam*, vel per ipsum promissarium, vel alium ejus nomine (cui pro ipso stipulari concessum est) revocari non posse per promissorem, esto res tradita non sit; nec etiam per ejus hæredes, si ipse prius è vivis excessit. Nam obligatio jam contracta est;

Tom. I.

& hæredes in locum defuncti succedunt; ita Layman *cit. n. 4.*

Quæstio est, quid agendum in hoc casu? Cajus per Epistolam promittit Titio 1000. florenos, & antequam nuntius ejus epistola ad Titium pertingat, pollicitationem intimet, & is acceptet, Cajus moritur. Quæritur: ad quem spectent, vel cui tradi debeant dicti 1000. floreni; an donatario? an hæredibus defuncti? Prima sententia stat pro donatario, ita Sanchez *lib. 1. de matr. D. 6. nu. 5.* Less. *l. 2. c. 18. d. 6. nu. 46.* Secunda stat pro hæredibus defuncti, cum Layman *cit. num. 5.* Covarruy. *p. 3. in rubr. de testam. n. 26. & L. 2. resol. c. 14. n. 13.* Molina *de justit. l. 2. D. 263. & juxta hætenus &c.*

Secunda opinio videtur probabilior t. quia sic expressè dicitur *L. 2. ff. de donat. ibi: si quis donaturus mihi pecuniam, dederit alicui, ut ad me perferret, & ante mortuus erit, quam ad me perferat, non fieri pecuniam domini mei, constat.* Et hoc verum est, inquit Glossa, *quamvis mihi dictam pecuniam postea tradat.*

Deinde, si hæc pecunia deberet tradi donatario, esset ex eo, quod jus acquisiverit vel ex pacto, vel ex donatione, vel ex mandato? *non primum*; quia omne pactum, consequenter etiam donatio, per quam quis acquirit jus in rem donatam, petit duorum consensum in idem; sed hic non intervenit ante mortem, ut liquet ex casu; *non etiam post mortem*, quia post mortem consensus donantis extinguitur, ut patet ex *c. si gratiosè, de rescript. in 6.* Non denique etiam *ex mandato.* Nam mandatum, si nondum executioni dati cœpit, extinguitur morte mandantis, *L. mandatum, C. mandati, & §. præterea, Instit. cod. ergo.*

2556 Dices 1. donatio valida; seu ex parte donantis perfecta, parit jus donatario; sed donatio, de qua casus est, est talis donatio; ergo. Not. donationem solum ex parte donantis perfectam; non dici *validam simpliciter*, sed tantum *secundum quid*, & cum addito, scilicet *ex parte donantis.* Nam donatio *simpliciter valida*, revocabilis non est à donante, cum carere non possit suo effectui, scilicet obligatione. Hinc fatetur ipse Sanchez *de matr. lib. 1. D. 7. nu. 33. & l. 3. D. 33. n. 7.* non sufficere ad perficiendum pactum, si poste-

Ecc 2

riof

rior paciscentium; intellectu prioris consensu ex epistola, vel nuntio, eoram aliis suum consensum exprimat; sed requiri, quòd eundem intimet priori paciscenti, vel saltem ejus nuntio, tanquam instrumento ad id destinato; si enim secus, eorum consensus non uniuntur moraliter: sed in nostro casu id non contingit; nam cum appellit epistola, vel nuntius, vel mortuo jam Donatore donatarius consentit, nec in instrumento (quod expirat morte Principalis) nec in hæredibus consentire potest; hi enim non succedunt, nisi in iuribus ante mortem contractis; ergo.

2557. Dices 2. gratia, expedita ex parte concedentis, executioni dari debet, licet concedens moriatur, antequam procedatur ad executionem, sed donatio est quoddam genus gratiæ; ergo si nuntius, qui fert epistolam, non sit merus mandatarius, sed executor, & traditor rei donatæ, etiam post mortem donantis debet exequi. Resp. majorem veram esse de gratia, facta in provisionibus beneficiorum, dispensationibus, & similibus gratijs, quæ ex debito officij Ecclesiasticæ potestatis procedunt; non autem alijs, merè gratuitis, vel pactis, aut contractibus ad absentem directis, nisi privilegiati sint, vel jurati, ut dixi sup. Nam de illis gratijs factis, non autem de alijs, extat specialis dispositio juris, ut etiam ante hominis acceptationem irrevocabiles sint, & executioni mandari debeant, etiam post mortem concedentis, arg. c. si tibi, de præbend. in 6.

Dixi: gratijs factis. Nam in dictis gratijs, per ordinem ad quas concedimus majorem, aliæ dicuntur factæ, nimirum ab ipso statim principali; aliæ faciendæ, nimirum à Commissario, vel Delegato. Illæ ab executore executioni dari debent etiam post mortem concedentis Principalis; quia jam sunt factæ; secus istæ, si res adhuc sit integra, c. si cui, de præbend. in 6. & Sanchez de matr. lib. 8. D. 28. n. 48. & 64. Verum hoc ad alias causas extendi non debet. Porro in dato casu nostro Nuntius ille non est executor donationis factæ, sed tantum faciendæ, ex voluntate Domini; atque adeo est merus mandatarius.

2558. Dices 3. si in dato casu moriatur donatarius, antequam donationem acceptet, hæredes illius acceptare possunt; sed hoc

est signum, quòd donatarius, cui succedunt hæredes, etiam ante acceptationem acquisiverit jus; ergo. R. N. ma. quia loco ejus acceptare nulli competit, nisi publico tabellioni, vel alteri, cui pro illo stipulari concessum est: ut servo pro suo Domino, Procuratori, seu Syndico pro Principe, vel sua Civitate; ita Layman cit. n. 5. q. ad. 3.

Quamvis autem ex jure civili relato supra constet, in nostro casu, Donatario non permitti, ut rem sic donatam acceptet; videtur tamen lex illa non velle aliud, juxta Layman §. nihilominus, quam illam acceptationem civiliter cassare, concedendo jus hæredibus, eam rescindendi. In praxi tamen putat securum donatarium, qui etiam post mortem donatoris, rem donatam, sic missam, acceptat, & servat, donec ab hæredibus repetatur. Quia sic & Nuntius tradendo, & donatarius recipiendo, sequitur voluntatem defuncti, benignè interpretando illam, utpote gratiosam; ita Layman loc. cit. Illud tamen nota, donationem, vel promissionem beneficij, factam absenti, ante acceptationem sic manere ligatam, ut Episcopus illud alteri invalidè conferat; nisi donatarius, vel promissarius consensum acceptativum dare recuset inter terminum præscriptum, c. si tibi absenti, de præbend. in 6. Verum, cum pro alijs causis, & casibus, non habeatur talis lex, ab hoc ad alios casus extensio fieri non debet. Quare casus iste, quoad hunc effectum, numerari non debet inter promissiones simplices, sed privilegiatas, de quibus supra.

Quæstio altera est, cui restituere debeat 2559. Nuntius, qui rem in casu proposito donatam, injustè detinuit, vel absumpsit? ac propterea in causa fuit, ut res vivo donatore ad donatarium non perveniret? Molina D. 263. §. juxta hætenus, censet, quòd rem donatam debeat reddere hæredibus defuncti, & donatario compensare damnum ex jactura rei donatæ; cum illi hæc jactura injustè causata sit; Layman autem judicat, satisfieri, si donatario compenset damnum, dando illi rem missam, vel æquivalens, hæredibus autem non teneri ad aliquid ante sententiam Judicis.

Ex dict. colliges, naturam pacti sitam esse in consensu non unius tantum, sed minimum duorum, idque non qualicumque,

que, sed super aliquo faciendo vel omit-
tendo; alias enim, qui consentiunt, in
eandem conclusionem, seu veritatem,
pacisci dicerentur, contra communem,
ut notatum est superius.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit pactum?

2560. **P**raecipua divisio pacti est in pactum
nudum, & vestitum, seu legitimum,
ut notat Abbas in c. 1. de pactis, num. 4.
quamvis etiam aliae divisiones communi-
ter afferantur. Nam alia sunt pacta *pub-*
lica; quae sunt à Principe causà Reipub-
licae, qualia sunt pacta *de inducijs, de pace,*
&c. dicunturque *foedera, L. Conventio-*
num, 1 §. ff. de pact. alia sunt *privata,* quae
incuntur a privatis; alia sunt pacta *ex-*
pressa, quae consensu, verbis, aut literis ex-
pressa constant; alia *tacita,* quae censentur
facta paciscentium consensu, vel vo-
luntate solum praesumpta. Sic, qui debi-
tori reddit cautionem, seu Chirogra-
phum, censetur tacite pacisci de non pe-
tendo debito, *L. 2. ff. de pact.* atque adeo
remittere debitum; Streinius in *summa*
Juris Canon. p. 1. tit. 6. §. 1. n. 2.

Ex pactis privatorum alia dicuntur *ju-*
ris gentium, quae nituntur solum natura-
li aequitate conventionis; alia *legitima,*
quae, praeter naturalem aequitatem, ju-
vantur etiam auxiliò legis, ut pariant a-
ctionem, *L. Conventio num, ff. de pact. &c.*
Alia sunt *pacta in rem,* quando quis ge-
neraliter paciscitur, ne petatur; alia *in*
personam, ne vel à se, vel alia persona pe-
tatur; *L. Juris gentium, ff. eod.* Alia iterum
sunt pacta *obligatoria,* quibus paciscentes
obligantur ad aliquid faciendum, vel dan-
dum; alia *liberatoria,* quibus obligatio
tollitur. &c.

Pactum *nudum* est, quod nititur sola
paciscentium voluntate, & naturali aequi-
tate, quin jure civili confirmetur; hinc
nullam regulariter in foro externo (ut vi-
tentur lites) parit obligationem efficacem
cum actione civili conjunctam, sed tan-
tum exceptionem, *L. Juris gentium, cit.*
§. sed cum nulla. Dixi regulariter, pro-
pter dicenda n. 2613. Pactum *vestitum,*
seu legitimum est, quod, propter partium
conventionem, & naturalem aequitatem,

habet etiam quoddam juris adminiculum,
ratione cujus uni partium adversus alte-
ram in foro externo conceditur actio,
hoc est, facultas prosequendi jus suum co-
ram Judice, *L. juris gentium, cit. §. 1.* si
autem petas, unde colligi debeat, quod
aliquid pactum habeat tale juris admini-
culum? Resp. si habeat unum ex sequen-
tibus modis, quibus pactum, *ex se nudum,*
vestiri dicitur.

ARTICULUS III.

Quibus modis pactum vestiatur?

Resp. 1. pactum censeretur *vestitum,* si
transeat in contractum *nominatum,*
& in suo genere perfectum; Molina *cit. tr.*
D. 255. Nam utroque jure, vero contra-
ctui nominato conceditur actio. Ex-
emplo sit: alicui promissisti *de mutuo,* te
daturum 100. aureos, & alter acceptavit.
Haec conventio est *nudum* pactum, cujus
naturalem obligationem Jus civile qui-
dem non tollit; multò minùs executio-
nem ejus prohibet, vel retractat: ne tamen
tot in judicijs lites fiant, non confirmat,
hoc est, non vult, ut *Judex debitorem ad*
ejus executionem compellat, nisi transeat
in contractum nominatum, vel alio modo
vestiatur. Quando autem pactum ex se
nudum transeat in contractum nomina-
tum? dicam *inferius.*

Secundò pactum vestiri censetur, *secu-*
ta impletione saltem ex una parte. Tunc
enim implenti conceditur facultas agendi,
hoc est, coram Judice petendi, ut & alter
pactum impleat, vel rem sibi traditam re-
stituatur, prout Actoris interest, sic, ut Ju-
dex illi debeat suum auxilium, *L. natu-*
ralis, §. §. si quidem, ff. de praescriptis ver-
bis; quo casu, si alter sit in mora culpa-
bili, is, qui implevit, de jure Canonico,
& naturali licite potest resilire, re sua re-
petita; secus, si legitime sit impeditus ab
implendo, & implere velit, ut dicam in
seq. ita Layman *lib. 3. tr. 4. c. 2. n. 2.*

Not. autem, actionem, qua is, qui pa-
ctum implevit, repetit rem suam, datam
ob causam, causa non secuta vocari *con-*
ditionem dati ob causam, causà non secutà;
eam verò, quae compellitur contrahens, ut
praestet id, de quo conventum est, vel
quantum alterius interest, *datum non esse,*